

Столична община

София 1000 ул. "Московска" 33, телефонен номератор 9377ххх, факс 9810653, www.sofia.bg

ОБРАЗОВАТЕЛЕН СЕМИНАР

на тема

„Атрактивни форми за въвеждащо обучение по шахмат”

за учители предучилищна и начална педагогика, целодневна форма на обучение, за всички педагози, имащи отношение и желание да бъдат „посланици” на шахматната игра.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

I. Анотация:

Главната цел на курса е да осигури начално ниво на грамотност по шахмат на възпитателките от детските градини и началните училища, която да им бъде полезна при работата с децата. Методологическа основа на програмата е системният, интердисциплинарен подход. Нейна дидактическа основа е проблемното обучение по време на игрово противоборство.

II. Очаквани резултати:

От участниците се очаква да получат начална (въвеждаща) шахматна грамотност. Да изградят понятие и усет за образователните и възпитателни възможности на шахмата, както и за средствата, чрез които те се овладяват – самостоятелност, критичност, независимост, дисциплина, организираност, отговорност и респект към правилата и другите хора. Да се развият сетивни и когнитивни умения за логическо и интелектуално развитие.

III. Цели на обучението по шахмат:

От участниците се очаква да получат начална (въвеждаща) шахматна грамотност, както и да помогнат на децата:

- 1) Да преминат от предметно-действено към абстрактно-логическо мислене с елементи на антиципация и децентрация. Отборната игра.
- 2) Да развият ключови компетентности на децата, както и техните психически познавателни процеси – памет, внимание, мислене, представа, въображение с акцент върху концентрацията и търпението. Позволява да се работи върху развитието на отделните психически процеси. Сензорната депривация.
- 3) Да подпомогнат, както академичната, така и социалната дисциплина.
- 4) Да усвоят начални принципи на икономичност и управление на човешките и материални ресурси.
- 5) Да повишат уменията за следване на ред, навици за общуване с връстниците

- 6) Да подобрят социализацията си в интерактивна среда.
- 7) Да стимулират мотивацията за четене и учене.
- 8) Да създават понятия за време, пространство и материя по пътя на играта.
- 9) Да отделят най-важното от второстепенното.

IV. Предимства и задачи на обучението по шахмат :

- 1) Шахматът се практикува от 6 г. възраст до края на живота, предпазва от наркотици и Алцхаймер
- 2) Шахматът дава възможност на децата да излизат от рамките на учебния процес, при който учителят е винаги последна и винаги водеща инстанция при познавателното търсене. В обучението по шахмат учителят може да бъде и предимно фасилитатор и катализатор на познавателния и изследователски процес. В социален план това предимство е много важно – децата не са само подчинени, а се учат на взаимодействие с възрастния, на самостоятелност и лидерство в групата.
- 3) При обучението по шахмат е важно разбирането, мисленето и предвиждането, а не наизустяването; създанието, а не репродукцията. Мисленето преобладава над паметта, но и двете се развиват.
- 4) Шахматът набляга върху относителността на теоретичните знания при практическото им прилагане.
- 5) Шахматът учи на целепологане, планиране и последователност при реализиране на решенията за действие.
- 6) Възпитава в сериозно отношение и самокритичност към собствените и чужди грешки, започвайки от себе си.
- 7) Намалява феминизацията в предучилищната и началната образователна сфера.
- 8) Създава условия за индивидуализиране възпитанието, образованието и обучението

V. Тематично съдържание на програмата

1. Какво е шахматът - игра, изкуство, наука, спорт и професия. История на възникването – легенди и притчи. Митовете в ерата на компютрите.
2. Шахматното табло и неговата география. Геометрия в шахмата - диагонали, вертикали, хоризонтални. Значението на центъра. Флангове. Шахматът като военно-стратегическа игра.
3. Правилник на шахматната игра. Движение и сила на фигурите – относителност. Специални ходове. Рокада, анпасан, бито поле, вилничка, пиес, жадуп. Особености на играта с пешките. Произвеждане на дама.
4. Принципи на игра в шахмата – принципи на игра в дебюта, мителшпила и ендшпила. Грешки и последици при нарушаване на принципите.
5. Шахматна символика (устна и писмена) и шахматната нотация. Запис на партиите.
6. Въвеждащи тактически прийоми – открит шах, двоен шах, двоен удар, свързка, рентген, отвличане, завличане, мелница и др. Комбинациите в шахмата. Видове комбинации. Примери за матови комбинации.
7. Елементи на шахматната стратегия – открити линии и диагонали, слаби

полета, двойка офицери, пешечни структури, открит и закрит център, положение на царя, взаимодействие на фигурите. Маневриране.
8. Критерии и ориентири за оценка на позицията. Планът в шахматната партия.

Атака и защита и техните основни принципи.
9. Как да играем в ендшпила. Елементарни ендшпили. Ролята на царя.

Опозиция. Правило на квадрата. Цугцванг. Защитената проходна пешка.
10. Шахматното време. Механичен и електронен часовник.

VI. Литература

1. Колчакова, Ж. – Шахмат за най-малките, София 1988
2. Бургес, Д., Бернат, Р., Вилалта, И. – Шах за всички, книги 1 и 2.
3. Кастор, Х. – Искам всичко да знам - N 17 Шах и мат, София, Прес, 2001
4. Ийд, Джеймс – Енциклопедия по шахмат, Книгомания, Китай 2010
5. Бланко, Ю. - Защо изучаваме шахмат в училище, С.2000
6. Долби, Е. - Пълен наръчник по шах, изд. къща Труд, 2005
7. Каспаров, Г. – Животът като шахматна партия, С. Милениум, 2007

Изготвил: гл.ас. Радислав Атанасов - зав. сектор “Шахмат”
към катедра “Технически и ледени спортове” при НСА „Васил Левски”